

La França de Vichy

Narrativa

Suite francesa

Irène Némirovsky
Traducció d'Anna Casassas
La Magrana, Barcelona, 2006

Aida Segura

La característica que fa de *Suite francesa* una novel·la excepcional, més enllà de la seva innegable qualitat literària, és la manera com va ser escrita. Gairebé en directe i contra rellotge, quan Irène Némirovsky ja sabia que tenia els dies comptats. Omplint un quadern amb una lletra minúscula i atapeïda per estalviar paper i tinta. Asseguda en una pineda del poble de l'Issy-l'Évêque on s'havia refugiat amb el marit i les dues filles el setembre del 1939, just abans que esclatés la Segona Guerra Mundial. Amb l'estrella groga cosida al vestit. Conscient que, segons les noves lleis de la França de Vichy, no podria publicar res del que escrivia, si no era amb pseudònim. L'11 de juliol del 1942 envia una carta al director literari d'Albin Michel, Robert Esmérand: "Benvolgut amic... pensi en mi. He escrit molt. Suposo que seran obres pòstumes, però em fan passar els dies".

L'editorial d'Albin Michel va ser una de les poques que no es van decantar pel nazisme i el col·laboracionisme, una opció que va infectar una bona part del món cultural francès de l'època. Ja fos per fascinació estètica o per convenciment ètic, el cert és que molts intel·lectuals van promoure activament l'antisemitisme de l'ideari nazi.

El 13 de juliol del 1942 els gendarmes francesos detenen Némirovsky i la internen al camp de concentració de Pithiviers, des d'on serà deportada a Auschwitz. Mor assassinada a Birkenau el 17 d'agost del 1942. Tres mesos després el seu marit, Michel Epstein, també serà deportat a Auschwitz, on l'enviaran directament a la cambra de gas. Les dues filles, Denise i Elisabeth, es podran salvar gràcies a les seves tutores, que aconseguirà amagar-les fins al final de la guerra. També es va salvar la maleta que duïen, que contenia fotos, documents familiars i el manuscrit inacabat de *Suite francesa*. Però no serà fins al 2004 que la novel·la veurà la llum a les Éditions Denoël i es convertirà en un gran èxit de públic i crítica en guanyar el prestigiós premi Renaudot, concedit per primera vegada a títol pòstum.

Irène Némirovsky s'havia plantejat *Suite francesa* com una gran novel·la de més de mil pàgines dividida en cinc parts, un retrat implacable sobre la derrota moral de la França vençuda i ocupada. Una composició d'estructura musical i desenvolupament cinematogràfic que pogués interessar a "la gent el 1952 o el 2052". El seu model d'inspiració era *Guerra i pau* i la manera com Tolstoi havia aconseguit explicar l'impacte de la història en majúscules damunt el destí dels homes. A les notes del manuscrit original de *Suite francesa*, també reproduïdes en l'edició catalana, Némirovsky escriu: "La cosa més important i interessant és la següent: els fets històrics, revolucionaris, etc., només s'han de tocar per sobre, i en canvi cal aprofundir en la vida quotidiana,

Némirovsky a la portada de l'edició francesa. SP

afectiva i sobretot en la comèdia que representa". L'autora només va poder acabar les dues primeres parts, *Tempesta de juny* i *Dolce*, i escriure les notes de la tercera abans de morir.

Tot i ser una obra inacabada, tant en la concepció final que tenia pensada l'autora com en la tasca de polir i esporgar les dues parts acabades, *Suite francesa* és un fresc impressionant de les primeres hores de la França submergida en el seu viatge al fons de la nit. La primera part, *Tempesta de juny*, està centrada en l'èxode massiu dels parisencs amb l'entrada

de les tropes alemanyes en territori francès. La burgesa família Péricand, paradigma de la insensibilitat i la crueltat d'aquells que es consideren a ells mateixos un decàleg de virtuts; el ric i patètic Gabriel Corte, un escriptor d'èxit que no pot suportar haver-se de barrejar amb la xusma que també fugí per les carreteres de França; l'esteta i misantrop Charles Langelet, que s'ha d'endur les seves tasses de Nanquín i les gerres de Sèvres i per a qui una única pedra del Louvre val més que mil vides humanes; l'humil i honest matrimoni Michaud, ajudant els que encara estan

pitjor que ells i esperant amb resignació el seu fill desaparegut..., a través de les vivències d'aquests personatges, Némirovsky descriu la manera com els humans s'enfronten a les circumstàncies extremes d'una guerra.

La segona part, *Dolce*, està centrada en la convivència entre francesos i alemanys en un petit poble de províncies durant l'ocupació. L'estil és més poètic i pausat, i l'acció es focalitza en la història d'amor impossible entre Lucile Angellier, una dona jove que té el marit empresonat, i un oficial alemany que ocupa casa seva.

Al final de *Dolce*, Lucile Angellier reflexiona: "És ben sabut que l'ésser humà és complex, múltiple, està dividit i ple de sorpreses, però es necessita un temps de guerra o de grans daltabaixos per veure-ho. És l'espectacle més apassionant i terrible; el més terrible perquè és el més vertader; no és possible vanar-se de conèixer el mar sense haver-lo vist tant en dies de tempesta com de calma. Només coneix els homes i les dones qui els ha observat en un temps com aquest, i també és l'únic que es coneix a ell mateix". Aquest és, en essència, l'objectiu que volia assolir Irène Némirovsky amb *Suite francesa*: mostrar que l'autèntica naturalesa humana, el millor i el pitjor de cada persona, només surten a la superfície en circumstàncies extremes. Irène Némirovsky va aconseguir plenament en aquesta novel·la el seu difícil objectiu, encara més valuós pel fet que ella mateixa acabaria sent víctima als 39 anys de la guerra que va descriure convertint en ficció allò que veia davant els seus ulls.

Irène Némirovsky havia nascut a Kíev el 1903, filla d'una rica família de jueus assimilats. Amb la Revolució d'Octubre van haver de fugir de Rússia i es van acabar instal·lant a França, on el pare, que era banquer, va aconseguir recuperar la seva fortuna. Irène disfrutarà del París de l'època amb les seves festes i balls, amb la disbauxa d'entreguerres, quan els rics especulaven sense cap mena de moral, sense saber que tot allò desembocaria en una altra guerra mundial, perquè l'armistici de la primera no havia tancat les ferides, sinó que n'havia provocat de noves. A *Fogatas* (Muchnik Editores, 1988), també publicada a títol pòstum, Némirovsky dissectiona amb una gran lucidesa ideològica les responsabilitats de la petita burgesia francesa en el desastre del 1939. Amb la seva primera novel·la, *David Golder*, que Proa va publicar el 1935, Némirovsky guanyaria la fama i el respecte de la crítica i els lectors.

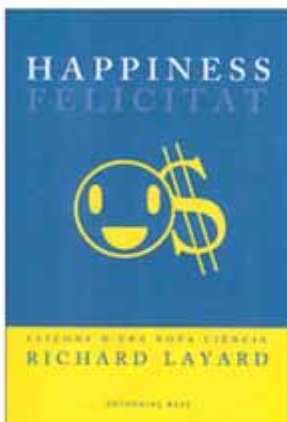
La seva França estimada, que ella creia tan civilitzada i acollidora, li va ensenyar les dents. Era jueva (la seva conversió al cristianisme no li va servir de res) i russa. La vida de Némirovsky va acabar com la de milions de jueus, però al darrere va deixar novel·les com *Suite francesa*, que amb un estil sobri ens explica un capítol tabú de la història de França. Com a l'extraordinària *Una mujer en Berlín* (Anagrama, 2005), d'autora anònima, *Suite francesa* també és l'obra d'una dona que, patint els sotracos d'una guerra, va decidir descriure l'horror en directe. Només per poder pair-lo, no pas per entendre'l ni justificar-lo.

NOVETATS SANT JORDI 2006

EDITORIAL BASE www.editorialbase.com

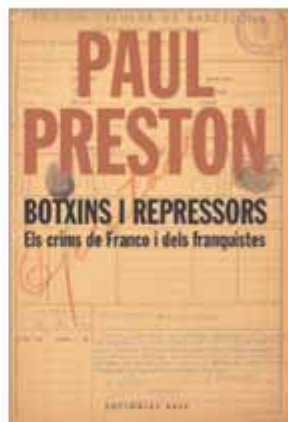
Grans moments de la història de Catalunya
DIVERSOS AUTORS

Happiness. Lliçons d'una nova ciència
RICHARD LAYARD

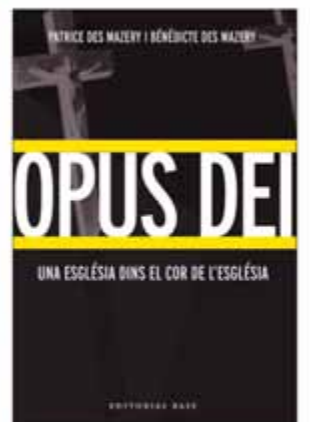
La construcció de la identitat
JOSEP FONTANA

Botxins i repressors
Els crims de Franco
PAUL PRESTON

El Raval.
Un espai al marge
FERRAN AISA I MEI VIDAL

Opus Dei. Una Església dins el cor de l'Església
B. I P. DES MAZERY